

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

จัดทำโดย
ดร. ชัยยันต์ เจริญโชคทวี
รหัส ๖๔๐๙๐๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยรุ่นที่ ๙
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ดร. ชัยยันต์ เจริญโชคทวี^๑

๑. บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน และเป็นระบอบการปกครองที่มีหลักการต่างๆ เช่น หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งเป้าประสงค์ของหลักการก็เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ดังนั้น ในสังคมประชาธิปไตยย่อมต้องมีกลุ่มประชาชนที่มีความคิดและการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยสิ่งนี้เป็นสีสันของสังคมประชาธิปไตยที่สามารถพบเห็นได้อย่างเป็นปกติ อย่างไรก็ตามการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นนั้นต้องไม่เกินกรอบหรือขอบเขตของกฎหมายจนกระทั่งผู้แสดงความคิดเห็นกลายเป็นผู้ละเมิดกฎหมายเสียเองด้วย การอ้างเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความเห็นตามระบอบประชาธิปไตยนั้น แม้จะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจมีรัฐธรรมนูญรองรับเสรีภาพนั้น แต่รัฐธรรมนูญก็ย่อมคุ้มครองผู้ถูกพาดพิงในทางเสียหายจากความเห็นที่มีผู้คนแสดงออกมา แต่ทั้งนี้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือแม้กระทั่งรัฐบาลในการจัดทำบริการสาธารณะด้านต่างๆ หรือการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่ถูกรัฐจำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้ย่อมเป็นเรื่องที่บ่งบอกถึงความเป็นประชาธิปไตยในรัฐนั้นๆ

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เช่นเรื่องในทางการเมือง เรื่องประโยชน์สาธารณะ หรือเรื่องความเป็นไปทางสังคม เรื่องที่กระทบคนหมู่มาก เช่นสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัส COVID-19 เป็นต้น อาจนับได้ว่าเป็นเป็นตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยภายในรัฐหนึ่งๆ ก็ได้ กล่าวคือ ในประเทศที่ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ถูกจำกัดจากฝ่ายรัฐในระดับสูง ย่อมหมายความว่าประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีการปกครองที่มีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้ามหากประเทศใดจำกัดสิทธิในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับสาธารณะของประชาชนอย่างเข้มงวด ประเทศนั้นย่อมไม่ใช่ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยแท้ อย่างไรก็ตามการใช้เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวโดยปราศจากการควบคุม หรือไม่มีขอบเขตย่อมอาจทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในรัฐได้หากเป็นเรื่องที่ไม่จริง หรือเป็นการกล่าวร้ายใส่ความ ดังนั้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงไม่ได้หมายความว่าประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างไม่มีข้อจำกัด เสรีภาพในการคิดและแสดงออก (Freedom of Thought and Expression) แต่ละคนหรือแม้แต่กลุ่มคนแต่ละคนมีอิสระในการคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนได้อย่างเต็มที่ ตราบใดที่การคิดและการแสดงออกดังกล่าวไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหายหรือ

^๑ ผู้พิพากษาสมทบ ศาลแรงงานกลาง

เดือดร้าอน ผู้เขียนมุ่งเสนอบทความในการที่คุ้มครองการแสดงความคิดเห็นของบุคคลหากการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นการแสดงออกในประเด็นสาธารณะและไม่ละเมิดบุคคลอื่นตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

๒. ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและหลักการของประชาธิปไตย

๑. ความหมายของประชาธิปไตย

๑.๑ ความหมายตามภาษาต่างประเทศ

คำว่า “ประชาธิปไตย” ในภาษากรีก คือ “เดโมคราเตีย” (Demokratia) ซึ่งย้อนกลับไปถึงสมัยกรีกโบราณเมื่อ ๒๕๐๐ ปี มาแล้ว คือ เป็นการผสมระหว่างสองคำ ได้แก่ “เดมอส (Demos) กับ เครตอส (Kratos)” เดมอส หมายถึง “ประชาชน” เครตอส หมายถึง การปกครอง เมื่อนำสองคำมา ผสมเข้าด้วยกันจึงสื่อความหมายว่าเป็นการปกครองของประชาชน^๒

๑.๒ ความหมายตามพจนานุกรมไทย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึง “หมู่คนหรือปวงชน” กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึง “ความเป็นใหญ่” คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในพจนานุกรมว่า หมายถึง “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่”^๓

๑.๓ ความหมายที่บุคคลสำคัญต่างๆ ให้คำนิยามไว้

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่าหมายถึง “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน จะไม่มีวันสูญสลายไปจากพื้นพิภพนี้” (Government of the People, by the People, for the People, shall not perish from the Earth.)^๔

ฮาร์โรวด์ ลาสกี (Harold Laski) กล่าวว่า “เนื้อแท้ของประชาธิปไตยก็คือความปรารถนาของมนุษย์ที่จะยอมรับนับถือและรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง รวมตลอดถึงความเสมอภาคระหว่างบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมการเมือง”

ชาลส์ อีเมอริเยม (Charles E. Merriam) “ประชาธิปไตยเป็นแนวความคิดและเป็นการปฏิบัติที่มุ่งไปสู่ความผาสุกร่วมกันของประชาชน โดยมีเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนนั่นเองเป็นเครื่องนำทาง”

ชานินท์ กรัยวิเชียร ได้ให้ความหมายของ “ประชาธิปไตย” ว่าหมายถึง ระบอบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน คำว่า

^๒ บุษอริ ยีหมะ, ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๕

^๓ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๕๖

^๔ สมเกียรติ วันทะนะ, อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย, (นครปฐม : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๖

“ประชาชน” ในที่นี้หมายถึง ปวงชนเหล่านี้ย่อมมีสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบในการ ปกครองแผ่นดิน อย่างเสมอภาคกัน ระบอบประชาธิปไตยมีรากฐานเคารพในด้านการเคารพในความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (Faith in Man) และเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human Dignity)^๕

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการให้คำนิยามของคำว่าประชาธิปไตยของบุคคลต่าง ๆ ข้างต้น แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความรู้สึกเกี่ยวกับประชาธิปไตยในห้วงเวลานั้นๆ แต่สำหรับตัวผู้เขียนนั้นเห็นด้วยกับ ความคิดเห็นของอับราฮัม ลินคอล์น ที่คิดว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าเรื่องรูปแบบการปกครองนั้นยังไม่มีรูปแบบการ ปกครองใดที่ดีที่สุด เนื่องจากในแต่ละรูปแบบย่อมมีข้อดีและข้อเสียเล็กน้อยแตกต่างกันไป หากเพียงเมื่อ พิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของระบอบประชาธิปไตยแล้ว ต้องยอมรับว่าประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการ ปกครองที่มีข้อเสียที่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของ ประชาชนน้อยที่สุด

๒. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย สามารถสรุปได้ดังนี้^๖

๑) ความเชื่อและศรัทธาว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีความสามารถ สติปัญญาในการ พิจารณาไตร่ตรอง ความคิดและกระทำต่างๆ อย่างมีเหตุผล

๒) ความเชื่อว่ามนุษย์มีอิสระและเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง โดยมี อิสระในการคิด และกระทำที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจบงการของผู้อื่น

๓) ความเชื่อที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความเสมอภาคกัน เพราะเมื่อมนุษย์เชื่อและ ศรัทธา ว่าทุกคน มีศักยภาพ และความสามารถ ดังนั้นก็จะส่งผลให้แต่ละคนมีความรู้สึกที่ว่าทุกคนย่อมมี ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน

๔) การยอมรับว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เพราะผู้ปกครองเป็นตัวแทนของประชาชนที่เกิดจากการมอบอำนาจในการปกครองให้กับผู้ปกครอง โดยผ่านระบบการ เลือกตั้ง ซึ่งนั่นหมายความว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน

๕) ผู้ปกครองประเทศจะต้องได้รับความยินยอมและเสียงสนับสนุนจากประชาชน ส่วนใหญ่

โดยเมื่อพิจารณาจากแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตยแล้ว พบว่าเมื่อมีความ เชื่อและศรัทธาว่ามนุษย์ทุกคนมีสติปัญญา มนุษย์ก็ควรมีเสรีภาพในการกระทำต่างๆ และควรได้รับความ เสมอภาคในการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยผู้ปกครองต้องเคารพในการแสดงออกซึ่งเสรีภาพที่ไม่ละเมิดต่อ เสรีภาพของผู้อื่น และรัฐควรต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

^๕ อานินทร์ กรัยวิเชียร, “ระบอบประชาธิปไตย”, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ สร, หน้า ๑.

^๖ อ้างแล้วใน เชิงอรธที่ ๑ หน้า ๙๖-๙๗

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับมุมมอง และการนำไปใช้มีหลากหลายรูปแบบ ตามทฤษฎี ดังนี้

- ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบของการปกครอง

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครองและเป็นผู้ถูกปกครองโดยประชาชนมีอำนาจอธิปไตยในการปกครองรัฐ ทั้งแบบโดยตรงและโดยอ้อม ด้วยการมอบให้ผู้แทนไปใช้อำนาจดังกล่าวแทน โดยวิธีการเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้งโดยยึดเสียงข้างมาก ซึ่งการปกครองแบบนี้ไม่มีในการปกครองรูปแบบอื่น

- ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นทฤษฎีทางการเมือง

ประชาธิปไตย ในแง่ของทฤษฎี ซึ่งมีหลักการประกอบไปด้วยการปกครองที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายอันเดียวกัน ควบคุมรัฐบาลโดยประชาชนยึดหลักแห่งเสียงข้างมาก

- ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์

ประชาธิปไตยในแง่อุดมการณ์เป็นการปกครองแบบการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตยของสามองค์กร คือองค์กรบริหาร องค์กรนิติบัญญัติ และองค์กรตุลาการ ทั้งสามองค์กรใช้อำนาจที่ประชาชนมอบให้และจะถ่วงดุลการใช้อำนาจซึ่งกันและกันเพื่อให้ประชาชนเจ้าของอำนาจได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่นำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

- ประชาธิปไตยในทัศนะของเผด็จการอำนาจนิยม

รัฐที่ปกครองแบบเผด็จการ บางครั้งก็เรียกตัวเองว่าประชาธิปไตย โดยให้เหตุผลว่าผู้นำทำหน้าที่เป็นเพียงศูนย์กลางของอำนาจ ซึ่งทำหน้าที่บริหารประเทศแทนประชาชนและประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในทุกๆด้าน ตัวอย่างเช่น มุสโสลินีเรียกระบบฟาสซิสต์ของเขาว่าเป็น “ประชาธิปไตยแบบอำนาจนิยม” ฮิตเลอร์ เรียกระบบนาซีว่าเป็น “ประชาธิปไตยแท้จริง” โดยอธิบายว่าพรรคฟาสซิสต์และพรรคนาซี ทำหน้าที่เพียงเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ ทำหน้าที่ในการบริหารแทนประชาชนเท่านั้น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคในส่วนของชีวิตร่างกายทรัพย์สิน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การนับถือศาสนาสนทนาการอื่น ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน

- ประชาธิปไตยในทัศนะของคอมมิวนิสต์

ประเทศรัสเซีย เรียกระบบการปกครองของตนว่า “ประชาธิปไตยที่แท้จริง” ประเทศ คอมมิวนิสต์อื่น ๆ ทั้งในยุโรปและเอเชีย เช่น ประเทศจีน เรียกระบบการปกครองของตนว่า “ประชาธิปไตยของประชาชน” หรือ “มหาประชาธิปไตย” โดยอธิบายว่าประชาชนทุกคนในรัฐมีความเท่าเทียมเสมอภาคกันทางเศรษฐกิจ ไม่มีคนจนคนรวยมีฐานะชนชั้นทางสังคมเสมอกัน คือชนชั้นเดียวกัน ได้แก่ ชนชั้นกรรมาชีพ ส่วนรัฐบาลซึ่งมาจากพรรคการเมืองเดียว ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่แทนประชาชน ทั้งหมดคือ พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งจะทำหน้าที่แทนในเบื้องต้นเท่านั้น เมื่อระบบคอมมิวนิสต์พัฒนาถึงระดับสูงสุด

บรรลุป่าหมายของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์แล้ว ประชาชนมั่งคั่ง สมบูรณ์พูนสุขเท่าเทียมกันแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลก็จะสลายตัวไป ไม่มีรัฐบาล ไม่มีกฎหมาย ทุกคนสามารถมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายมีสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค ปราศจากการควบคุมใด ๆ จากรัฐบาลและกฎหมาย

๓. หลักการพื้นฐานในระบบประชาธิปไตย

ในบรรดาวิธีเสรีประชาธิปไตยทั้งหลาย ดังเช่นประเทศไทย มีหลักการพื้นฐานในการจัดตั้งองค์การของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่สำคัญ ๒ หลักการ คือ หลักประชาธิปไตย (Das Demokratische Prinzip) และหลักนิติธรรม (Das Rechtsstaatsprinzip) โดยสาระสำคัญของหลักการทั้งสองอาจมี รายละเอียดแตกต่างกันไปตามรูปแบบของรัฐบาลหรือระบบการปกครองของประเทศนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น หลักประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดีย่อมมีความแตกต่างจากระบบรัฐสภา อย่างไรก็ตาม หลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐเป็นหลักที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน หลักประชาธิปไตยก่อให้เกิดหลักนิติรัฐ และในขณะเดียวกันหลักประชาธิปไตยก็ได้ถูกสนับสนุนด้วยหลักนิติรัฐ ดังนั้นความเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงไม่อาจสถาปนาขึ้นได้หากขาดหลักการใดหลักการหนึ่งดังกล่าวข้างต้น

หลักประชาธิปไตย เป็นระบบการปกครองหนึ่งที่มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครอง โดยความหมายนี้การปกครองในระบบประชาธิปไตย จึงหมายถึงการปกครองของตนเองของผู้ที่อยู่ใต้การปกครองหรือการมีรัฐบาลซึ่งเป็นองค์กร ตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีที่มาจากประชาชน หรือมาจากความยินยอมของประชาชน จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักประชาธิปไตยเป็นการปกครองในรูปแบบที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครองและเป็นผู้ถูกปกครอง โดยมีรากฐานของความคิดของหลักเสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งหลักประชาธิปไตยแบ่งออกได้เป็น ๔ ประการดังต่อไปนี้

(๑) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Volkssouveraenitaet) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักประชาชนเป็นผู้ถืออำนาจอิสระ เป็นรูปแบบการปกครองที่ปกครองโดยประชาชน อำนาจอธิปไตยที่ใช้โดยองค์กร ฝ่ายปกครองจึงต้องมีความยึดโยงไปถึงประชาชน ซึ่งประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงผ่านการเลือกตั้ง และเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางองค์กรต่าง ๆ ดังนั้นอำนาจในการปกครองของประเทศจึงต้องผูกพันกับรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองจะต้องมีความชอบธรรมกับการใช้อำนาจของรัฐ เพราะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองต้องทำให้เจตน์จำนงของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยปรากฏเป็นจริง ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับเจตน์จำนงของประชาชนอาจแบ่งได้เป็นสามฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายที่หนึ่ง ยึดตามทฤษฎีของ Jean Jacques Rousseau ซึ่งเห็นว่าเจตน์จำนงทั่วไปกับเจตน์จำนงของปัจเจกบุคคลแตกต่างกัน กล่าวคือ เจตน์จำนงของปัจเจกบุคคลมักจะมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัว ส่วนเจตน์จำนงทั่วไปมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าเจตน์จำนงของประชาชนคือการประนีประนอมระหว่างผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของแต่ละปัจเจกบุคคล ซึ่งการประนีประนอมนี้เกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีการเปิดโอกาส ให้แต่ละบุคคลสามารถแบ่งปันความคิดเห็นของตนได้ ด้วยเหตุนี้ ผลของการประนีประนอมจึงต้องมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ซึ่งความเห็นฝ่ายข้างมากจะตรงกับเจตน์จำนงของประชาชนมากที่สุด

ฝ่ายที่สาม เห็นว่าเจตน์จำนงของประชาชนก็คือผลของการประนีประนอมซึ่งเป็นการนำประโยชน์ของแต่ละปัจเจกบุคคลซึ่งแตกต่างกันมาประสานกันได้ แต่ในขณะเดียวกันก็เคารพในคุณค่าร่วมกันบางประการ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในประชาคมเดียวกันด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงมีหลักการประกันสิทธิของฝ่ายเสียงข้างน้อย เพราะถือว่าฝ่ายข้างน้อยมีความเท่าเทียมกับฝ่ายข้างมาก

เมื่อพิจารณาจากความเห็นทั้ง ๓ ฝ่าย เห็นว่า พลเมืองทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม ในการปกครอง การจำกัดสิทธิจะต้องกระทำที่จำเป็นและถือเป็นข้อยกเว้น นอกจากนี้ตามหลักการดังกล่าว กระบวนการทางการเมืองต้องเริ่มจากประชาชนไปสู่องค์กรตัดสินใจทางการเมือง หรือที่เรียกกันว่าเป็นกระบวนการจากข้างล่างขึ้นไปสู่ข้างบน (Bottom-Up Approach) ดังนั้น นโยบายในการบริหารประเทศของรัฐบาลต้องมีรากฐานที่ยึดโยงกับประชาชน^๗

(๒). หลักเสียงข้างมาก

การปกครองโดยฝ่ายข้างมากที่เคารพสิทธิฝ่ายข้างน้อย (Mehrheitsprinzip) เป็นการปกครองโดยสะท้อนว่าการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมากเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะมีรากฐานความคิดที่ว่า ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างเสมอภาคกัน แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าทุกคนไม่อาจเข้าร่วมในการสร้างเจตน์จำนงได้ เพราะสมาชิกบางประเภทไม่มีความสามารถเพียงพอ เช่นผู้เยาว์ คนวิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ เพราะอยู่ในสภาพที่ไม่อาจจะแสดงเจตนารมณ์ในทางการเมืองได้ ยิ่งไปกว่านั้น แม้จะเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและเจตน์จำนงทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ แต่ทุกคนย่อมต้องมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนั้นความเห็นที่แตกต่างเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่าง ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจเป็นจริงได้ ดังนั้นจึงต้องใช้ระบบที่ใกล้เคียงกับอุดมคติมากที่สุด นั่นคือการยอมรับเจตน์จำนงของราษฎรจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หรืออีกนัยหนึ่งเรียก หลักการนี้ว่า หลักการปกครองเป็นไปตามฝ่ายข้างมากมีเสียงข้างมาก ซึ่งฝ่ายข้างน้อยจะต้องยอมรับ

อย่างไรก็ดี หลักการดังกล่าวอาจพิจารณาได้ว่าขัดกับอุดมคติของหลักประชาธิปไตยที่ราษฎรทุกคนมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมและเสมอภาคกัน เพื่อหาทางแก้ไขจุดอ่อนนี้ จึงต้องกำหนดให้ราษฎรฝ่ายข้างมาก เคารพสิทธิเสรีภาพของราษฎรฝ่ายข้างน้อย นั่นคือยอมให้ราษฎรฝ่ายข้างน้อยมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากฝ่ายข้างมาก หรือยอมให้มีการคัดค้าน วิพากษ์วิจารณ์การตัดสินใจของ

^๗ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญู ชน, ๒๕๕๘), น.๑๙-๑๐

ฝ่ายข้างมากและมีโอกาสที่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ฝ่ายข้างมาก ในอนาคตได้ หลักประกันดังกล่าวจะทำให้ราษฎรข้างน้อยมี

สิทธิเสรีภาพและโอกาสที่เท่าเทียมกับฝ่ายข้างมาก และฝ่ายข้างมากไม่สามารถไปกดขี่ข่มเหงฝ่ายข้างน้อยได้ ไม่เช่นนั้นก็จะกลายเป็นการปกครองที่ฝ่ายข้างมากกลายเป็นเผด็จการไปในที่สุด ในรัฐเสรีประชาธิปไตย ราษฎรต้องมีโอกาสเท่าเทียมกันในกระบวนการทางการเมืองและการบริหารประเทศ รวมถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความอดทนของฝ่ายข้างมากต่อความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน หลักการนี้จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองในระบบประชาธิปไตย^๔

(๓) หลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน

เป็นที่ทราบกันดีว่าระบบประชาธิปไตยแบ่งออกเป็นสองระบบ คือ ระบบประชาธิปไตยทางตรง และระบบประชาธิปไตยทางอ้อม และเป็นที่ยอมรับเช่นกันว่าระบบประชาธิปไตยทางตรงไม่สามารถนำมาใช้กับการปกครองในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้นระบบประชาธิปไตยในปัจจุบันจึงเป็นการปกครองโดยทางผู้แทนในระบบรัฐสภา (Parlamentarische Demokratie) ก่อให้เกิดเงื่อนไขในการใช้อำนาจอธิปไตยขององค์กรอื่น ๆ ที่จะต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับรัฐสภาที่การบริหารงานของฝ่ายบริหารต้องได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา และภายใต้การควบคุมของรัฐสภา ภายใต้หลักการนี้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงเฉพาะในการเลือกตั้งเท่านั้น และในบางกรณีรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนสามารถลงคะแนนเสียงแสดงประชามติในร่างกฎหมายสำคัญหรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ หรือกำหนดให้ประชาชนสามารถเสนอร่างกฎหมายได้ ซึ่งกรณีนี้มีได้เป็นเพียงการตัดสินใจของประชาชนโดยตรงเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชนอีกด้วย อย่างไรก็ตามสภาพของสังคมสมัยใหม่ ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นมวลชน ซึ่งอาจถูกโฆษณาชวนเชื่อ ชักจูงให้มีแนวโน้มไปในทางใดทางหนึ่งได้เสมอ หลักประชาธิปไตยผ่านผู้แทนจึงเป็นระบบที่มีเหตุผลในตัวเอง^๕

(๔) หลักประชาธิปไตยแบบเสรี

หลักประชาธิปไตยแบบเสรี (Freiheitliche Demokratie) เป็นลักษณะของสังคมที่ยอมรับความหลากหลายทางความคิดต่อการแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งในสังคม และจำเป็นต้องมีการถกเถียงกันในทางความคิดเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นการยอมรับร่วมกัน โดยผลของหลักการนี้ จึงต้องรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือกลุ่มบุคคลและเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อแสดงออกซึ่งเจตน์จำนงของประชาชน อันทำให้รัฐเสรีประชาธิปไตยเป็นสังคมที่ยอมรับความแตกต่าง และยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ภายใต้พื้นฐานของการโต้แย้งกันด้วยสันติวิธี

^๔ สมยศ เชื้อไทย, กฎหมายมหาชนเบื้องต้น, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), น.๑๕๕-๑๕๗

^๕ อ่างแก้ว, เชิงอรรถที่ ๘, น.๑๕๗-๑๕๙

สิทธิเสรีภาพ (Right, Liberty or Freedom)

หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ เป็นหลักการที่สำคัญ มีคำ ๓ คำ คือ สิทธิ (Rights) เสรีภาพ (Liberty) และอิสรภาพ (Freedom) ซึ่ง สิทธิหมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้เสรีภาพ หมายถึงโอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกทั้งหลายตามความปรารถนาของตน โดยปราศจากข้อบังคับ หรือข้อจำกัด มีเฉพาะข้อจำกัดโดยกฎหมายเท่านั้น อิสรภาพ หมายถึงการทำหรืองดเว้นที่จะทำสิ่งใดก็ได้ที่ไม่ละเมิด ผู้อื่น มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑ เสรีภาพในการคิดและแสดงออก (Freedom of Thought and Expression) หมายถึง แต่ละคน หรือแม้แต่มุมมองแต่ละคนมีอิสระในการคิด และแสดงออกซึ่งความคิดของตนได้อย่างเต็มที่ ตราบใดที่การคิดและการแสดงออกดังกล่าวไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหายหรือเดือดร้อน

๒. สิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐ (Right to Citizenship) หมายถึงการที่คน ๆ หนึ่งเป็นราษฎรของรัฐใด คือมีสัญชาติ (Nationality) หรือชาติตามกฎหมายของรัฐใด คน ๆ นั้นย่อมมีสิทธิได้สัญชาติเป็นราษฎรของรัฐนั้น หรือคน ๆ หนึ่งถือกำเนิดภายใต้ดินแดนที่อยู่ภายใต้อธิปไตยของรัฐใด คน ๆ นั้นย่อมได้รับสิทธิได้สัญชาติเป็นราษฎรของรัฐนั้น และย่อมมีสิทธิอื่นๆ ไม่ว่าจะสิทธิทางการเมือง สิทธิทางสังคม และสิทธิทางเศรษฐกิจเสมอภาคกับราษฎรคนอื่น

๓. เสรีภาพในการเลือกตั้ง (Rights to Vote or Freedom to Vote) หมายถึง การที่ราษฎรของรัฐ ผู้มีคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้รับสิทธิในการเลือกตั้งเท่าเทียมกัน

๔. เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of Religion or Freedom of Religious) หมายถึง คนมีอิสระที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อนับถือหรือไม่นับถือศาสนาใดก็ได้ ตราบเท่าที่ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย หรือเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อื่น

๕. เสรีภาพในการเคลื่อนไหวก้าว หรือย้ายที่อยู่ (Freedom of Movement) หมายถึง ราษฎร ของรัฐ และแม้แต่นักท่องเที่ยวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายของรัฐนั้น ย่อมมีอิสระที่จะไปไหนมาไหน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐนั้นโดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาต เว้นแต่ในสถานที่หวงห้าม

๖. เสรีภาพในการประชุม ชุมนุม ในการรวมตัวเป็นกลุ่ม หรือสมาคม (Freedom of Assembly or Association) หมายถึงคนทั้งหลายมีอิสระที่จะประชุม หรือชุมนุมกันโดยสงบและ ปราศจากอาวุธ ตราบเท่าที่การชุมนุมนั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแก่บุคคลอื่น

๗. เสรีภาพที่จะไม่ถูกรัฐ หรือใครกระทำต่อตนตามอำเภอใจ (Freedom from Arbitrary Treatment by a State or Anybody) หมายถึง ทุกคนที่อยู่ในรัฐไม่ว่าเป็นราษฎร หรือ คนต่างด้าวต้องได้รับหลักประกันจากรัฐว่าตนเองจะไม่ถูกรัฐ เจ้าหน้าที่ใดกระทำโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เสรีภาพจากการไม่ต้องหวาดกลัว

๘. เสรีภาพด้านอื่นๆ (Other Personal Freedom) หมายถึงคนแต่ละคนย่อมมีอิสระใน ความเป็นอยู่และกระทำการส่วนตัวใดๆ ของตนที่ไม่ละเมิดผู้อื่น

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและ เสรีภาพของชนชาวไทยไว้ ดังนี้

๑. สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติรับรอง และ คุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใด ๆ หรือไม่กระทำการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับร่างกายหรือทรัพย์สินของตน เป็นการให้อำนาจแก่บุคคลก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลอื่นเข้าไปแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครอง เช่นสิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในทรัพย์สินของลูกจ้าง ฯลฯ เป็นต้น

๒. เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ภาวะมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น มีอิสระใน การที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามความประสงค์ของตน เช่น เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการประกอบอาชีพ หรือ เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญฯ ได้กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทางอ้อม ตัวอย่างเช่น

๑. การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
๒. ความเสมอภาค
๓. สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
๔. สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง
๕. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ กับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

หากเราพิจารณาถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ จะพบว่ารัฐธรรมนูญฯ ฉบับนี้ได้บัญญัติคุ้มครองถึงเสรีภาพเอาไว้ดังเช่นรัฐธรรมนูญฯ ฉบับก่อนๆ นั้น

มาตรา ๓๔ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของ บุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของ ประชาชน”^{๑๐}

นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติไว้ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้ว ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)^{๑๑} ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้ด้วย

^{๑๐} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง

^{๑๑} ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๙

ข้อ ๑๙ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็น และการแสดงออก ทั้งนี้สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพที่ ๒๖ จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง และที่จะแสวงหารับ และส่งข้อมูลข่าวสาร และ ข้อคิดผ่านสื่อใด และโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน

สิ่งที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์คือในสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ในสภาวะการณ์ที่บ้านเมืองอยู่ในช่วงความเห็นในทางการเมืองที่ไม่ตรงกัน การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นนั้นย่อมมีการกระทบกระทั่งกันถึงอีกฝ่ายได้ ดังนั้น ขอบเขตความเหมาะสมจะมีแค่ไหน เพียงใด คือสิ่งที่ผู้เขียนจะนำมาวิเคราะห์

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไปว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้รับรองเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกไว้ และถึงแม้ปฏิญญาดังกล่าวจะมีอำนาจในการบังคับให้ต้องมีการปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดแต่ถือได้ว่าเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรฉบับแรก ที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิในการมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน การให้ความสำคัญกับการปกป้องและคุ้มครองถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนรวมทั้งต้องการสร้างมาตรฐานทางด้านสิทธิมนุษยชนเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้เกิดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ซึ่งมีเป้าหมายต้องการให้เกิดผลผูกพันในทางระหว่างประเทศในขณะเดียวกันสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองก็มีข้อจำกัดไว้เช่นกัน เนื่องจากการใช้สิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสวงหารับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน แต่การใช้สิทธิดังกล่าว ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวจึงมีข้อจำกัดในบางเรื่อง ซึ่งข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อการเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับหลักการดังกล่าว เนื่องจากหากเราใช้เสรีภาพในการแสดงความเห็นโดยไม่คำนึงถึงบุคคลอื่นที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพของเรา นั่นคือสิ่งที่เรากำลังกระทำผิดกฎหมายเสียเอง และนอกจากนี้รัฐธรรมนูญก็ไม่มุ่งคุ้มครองกรณีดังกล่าวด้วย

เสรีภาพในการแสดงความเห็นในเวทีสาธารณะ

เป็นที่แน่นอนว่าการแสดงความคิดเห็นของบุคคล หรือการที่บุคคลจะใช้เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ย่อมต้องกระทำในที่สาธารณะหรือในเวทีที่เกี่ยวกับการชุมนุม เป็นต้น ซึ่งแม้รัฐธรรมนูญจะให้เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแต่ก็มีกฎหมายมากำหนดข้อจำกัดบางประการเอาไว้ ซึ่งถือว่าเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ

การแสดงความคิดเห็นในเวทีชุมนุม เมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าของสถานที่ชุมนุม ผู้ร่วมชุมนุม ย่อมมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นตามแนวทางที่ต้องการเรียกร้อง หรือสื่อสารให้สาธารณะได้รับทราบตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ แต่ต้องไม่เป็นเรื่องที่จะละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

และไม่เป็นเรื่องเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หากละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นก็ต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามประมวลกฎหมายอาญา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้เสรีภาพในการพูด กล่าวถ้อยคำ หรือแสดงออก การกระทำดังกล่าวแม้จะเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่รัฐต้องให้การรับรองและยอมรับ แต่เมื่อไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นรัฐก็จำเป็นต้องให้การคุ้มครองบุคคลอื่นนั้นด้วย จึงได้มีการบัญญัติการกระทำ ความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือดูหมิ่นไว้ เพื่อมิให้บุคคลใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเกินขอบเขต ประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติความผิดฐานหมิ่นประมาท แยกออกเป็น ๒ กรณี คือ

(๑) ความผิดฐานหมิ่นประมาทที่กระทำต่อบุคคลธรรมดา และ

(๒) ความผิดฐานหมิ่นประมาทที่กระทำต่อประมุขของรัฐ

ชื่อเสียงจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมภายนอก การทำลายชื่อเสียงถือเป็นการทำลายความสัมพันธ์ภายนอกซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์ เป็นการทำให้บุคคลอื่นที่มีทัศนคติที่ไม่ดีหรือตีคุณค่าของมนุษย์นั้นต่ำลงไป ชื่อเสียงจึงมีความสำคัญและถือเป็นสิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครองในความผิดฐานหมิ่นประมาท ถ้าฟังแต่ความรู้สึก (Feeling) ของบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาท ความรู้สึกโสกเศร้า เสียอกเสียใจเมื่อการชุมนุมเรียกร้องตามสิทธิได้ใช้สิทธิที่เกินขอบเขตของผู้แสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำ ความผิด

ดังที่กล่าวแล้วในตอนต้นว่าการใช้เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นนั้น แม้เป็นเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๔ กำหนดไว้ก็ตาม แต่ก็มีข้อยกเว้นในทางจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ ภายใต้หลักของการปกครอง ภายใต้กฎหมายนั้นไม่มีเสรีภาพใดที่จะได้รับความ คุ้มครองโดยปราศจากขอบเขต เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดเงื่อนไขอันเป็นการยกเว้นให้ รัฐสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ได้ รับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเมื่อพิจารณาจาก เงื่อนไขดังกล่าวพบว่าเป็นเงื่อนไขเดียวกันกับที่กำหนดไว้ดีการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง และทางการเมืองที่เป็นกติกาสากลเช่นกัน ดังนี้

๑. การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องกระทำโดยมี“กฎหมาย” ให้อำนาจ

ภายใต้การปกครองโดยกฎหมายหรือที่เรียกว่า“หลักนิติรัฐ” ซึ่งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าเจ้าหน้าที่ ของรัฐจะกระทำการใดๆ อันอาจมีผลกระทบต่อเกียรติยศและเสรีภาพของเอกชนได้ก็ต่อเมื่อ มีกฎหมายให้อำนาจและต้องกระทำภายในขอบเขตที่กำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้นเมื่อจะต้องมีการตรากฎหมายไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของเอกชนคนหนึ่งคนใดรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่ามีกฎหมายใดให้อำนาจในการกระทำนั้นหรือไม่ และหากไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องละเว้นไม่กระทำการนั้นอีกด้วย ซึ่งย่อมาความว่าหากจะต้องมีการตรากฎหมายอันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองกรณีนี้จึงจำเป็นต้องกระทำโดยองค์การผู้ใช้อำนาจ นิติบัญญัติภายใต้

ขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจกระทำได้นั้น^{๑๒} และ “กฎหมาย” ในที่นี้ย่อมหมายความถึงกฎหมายที่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมายดังกล่าวขึ้น และยังหมายความรวมถึงกฎหมายองค์กรฝ่ายปกครอง ได้รับมอบอำนาจจากองค์กรนิติบัญญัติให้ตราขึ้น ใช้บังคับประชาชนเป็นการทั่วไปด้วยและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง และโดยที่กฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้นอกจากนี้กฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนยังต้องมีความแน่นอนชัดเจนเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้ตามศักยภาพโดยไม่ต้องเกรงว่าจะกระทำผิดกฎหมายอีกด้วย ทั้งนี้เป็นไปเพื่อมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมีหน้าที่ในการตรากฎหมายใช้อำนาจของตนในการตรากฎหมายเพื่อล่วงล้ำสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญนั่นเอง

๒. การจำกัดเสรีภาพของประชาชน ต้องเป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์ที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะคุ้มครอง

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญใช้คำว่าต้องเป็นไปเพื่อ “การที่รัฐธรรมนูญกำหนด” ซึ่งคำว่า “การ” หมายความถึง “ประโยชน์สาธารณะ” อันเป็นความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของรัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม^{๑๓} เพื่อคุ้มครองและรักษาไว้เฉพาะเพื่อประโยชน์สาธารณะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้นหากองค์กรของรัฐองค์กรหนึ่งองค์กรใดใช้อำนาจในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนไปเพื่อประโยชน์อย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์สาธารณะอื่น นอกเหนือไปจากประโยชน์สาธารณะตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐดังกล่าวย่อมถือเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ และหากรัฐสภาได้ตรากฎหมายใดๆ เพื่อจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยมีได้เป็นไปเพื่อการคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดกฎหมาย ดังกล่าวย่อมเป็นอันขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และส่งผลให้ไม่สามารถใช้บังคับได้ซึ่งเมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญฯ พบว่าได้กำหนดให้การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน กระทำได้ภายใต้เหตุผลดังต่อไปนี้กล่าวคือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกียรติยศชื่อเสียงสิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างไรก็ตามภายใต้หลักการที่ว่าเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ

^{๑๒} หลักการดังกล่าวนี้ปรากฏในรายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่เจตนากรณีคดีหมิ่นประมาทและตรวจรายงานการ ประชุม โดยสภาารัฐธรรมนูญที่ให้เหตุผลว่า “เงื่อนไขของการจำกัดสิทธิเสรีภาพนี้ให้มีผลใช้บังคับกับการออกกฎหมายหรือระเบียบที่อาศัยอำนาจ ตามบทกฎหมายทั้งปวง ซึ่งคำว่า “กฎหมายหรือระเบียบ” นี้หมายความรวมถึงกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยฝ่ายบริหารซึ่งอาศัยอำนาจตาม กฎหมายระดับพระราชบัญญัติทุกประเภท เช่น พระราชกฤษฎีกาที่ฝ่ายบริหารออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎกระทรวง ระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ”

^{๑๓} บวรศักดิ์ อรรถนิธิน. กฎหมายมหาชน เล่ม ๓ : ที่มาและนิติวิธี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม ๒๕๓๘. หน้า ๓๓๓

รับรองเป็นเสรีภาพภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย จากผลการศึกษากฎหมายพบว่ากฎหมายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถูกตราขึ้นภายใต้เหตุผลสี่ประการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดทั้งสิ้น ดังนี้

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองมิให้เกิด ความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชนและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการ อันจัดได้ว่าเป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์เรื่อง “ความมั่นคงของรัฐ” และ “การคุ้มครองสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น”

- พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการกำหนดข้อจำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน โดยอาศัยเหตุผลเกี่ยวกับ “ความมั่นคงของรัฐและ “เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน”

- พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๗๕ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายพิเศษที่จะมีผลใช้บังคับเฉพาะกรณีในประเทศตกอยู่ในสถานการณ์ไม่ปกติเท่านั้น กฎหมายเหล่านี้จึงเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นภายใต้เหตุผลเพื่อ “ความมั่นคงของรัฐ”

- ประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะกรณีความรับผิดที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยกรณีความรับผิดฐานหมิ่นประมาทและความรับผิดฐานดูหมิ่นสำหรับบุคคลที่มีสถานะพิเศษ ได้แก่ มาตรา ๑๑๒ ในลักษณะที่ ๑ หมวดที่ ๑ ว่าด้วยความผิดต่อพระมหากษัตริย์พระราชินีรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือในกรณีของความผิดฐานหมิ่นประมาทดูหมิ่นราชาธิบดี ราชาินี ราชสามีรัชทายาท หรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ในมาตรา ๑๓๓ ลักษณะที่ ๑ หมวดที่ ๔ ว่าด้วยความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศและความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนักในมาตรา ๑๓๔ ลักษณะที่ ๑ หมวดที่ ๔ ว่าด้วยความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ซึ่งความผิดเหล่านี้กฎหมายได้กำหนดโทษ สำหรับผู้กระทำความผิดเอาไว้สูงกว่ากรณีของการหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา ทั้งยังจัดให้ความรับผิดเหล่านี้อยู่ในหมวดที่ว่าด้วย “ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ” ส่วนกรณีการคุ้มครองความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลธรรมดานั้น ได้แก่ความรับผิดฐานหมิ่นประมาทและความรับผิดฐานดูหมิ่นซึ่งเป็นไป ภายใต้วัตถุประสงค์ “เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล” ของบุคคลอื่น

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เฉพาะ กรณีความรับผิดทางละเมิดเป็นกรณีที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองต่อความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือสิทธิส่วนบุคคลภายใต้วัตถุประสงค์ “เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล” ของบุคคลอื่น

๓. การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

คำว่า “เท่าที่จำเป็น” แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้นำ “หลักความได้สัดส่วน” มาใช้เพื่อจำกัดการใช้อำนาจอธิปไตยให้เป็นไปโดยอำเภอใจแม้ว่าโดยสภาพฝ่ายนิติบัญญัติจะไม่ใช่องค์กรที่ใช้อำนาจในการปกครองประชาชนโดยตรงแต่ฝ่ายนิติบัญญัติก็อาจใช้อำนาจอธิปไตยในการตรากฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อ

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เช่นกัน ดังนั้นเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนกฎหมายนั้นจำเป็นต้องสอดคล้องกับหลักแห่งความได้สัดส่วนด้วย ซึ่งเรียกร้องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการที่รัฐใช้บังคับกับผลที่จะได้รับจากการใช้มาตรการนั้นซึ่งจะต้องสมดุลกันนอกจากนี้ มาตรการที่รัฐตราขึ้นใช้บังคับจะต้องเป็นมาตรการที่ “จำเป็น” แก่การดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็น “มาตรการที่พอสมควรแก่เหตุ” อีกด้วยซึ่ง เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องชั่งน้ำหนักประโยชน์มหาชนที่จะได้รับกับประโยชน์ที่เอกชนจะต้องเสียไป หรืออาจสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามมาตรการแห่งกฎหมายที่เหมาะสมและจำเป็นนั้นด้วย ทั้งนี้การดำเนินการเท่าที่จำเป็นดังกล่าวจะต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ กล่าวคือการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ฝ่ายฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจตรากฎหมายให้มีผลเป็นการกระทบกระเทือน “แก่น” หรือ “สารถยะ” ของสิทธิและเสรีภาพได้ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นรายสิทธิและเสรีภาพไปโดยไม่อาจ กำหนดนิยามเพื่อใช้ทั่วไปกับสิทธิและเสรีภาพได้ทุกประเภท ทั้งนี้ต้องพิจารณาระดับความรุนแรงและความเข้มข้นของกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพ กับลักษณะของสิทธิและเสรีภาพนั้นประกอบกัน^{๑๔}

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายมีข้อยกเว้นในทางการจำกัดเสรีภาพได้ แต่ก็มีกฎหมายบางฉบับที่กำหนดเงื่อนไข การใช้อำนาจของรัฐอันมีผลเป็นการรुक้าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเกินจำเป็นและขัดกับหลักความได้สัดส่วน เช่นพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐

- พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ เมื่อพิจารณาจากเหตุผลในการตรากฎหมายนี้ที่ว่า “เนื่องจากในปัจจุบัน ระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบ กิจกรรมและการดำรงชีวิตของมนุษย์หากมีผู้กระทำ ด้วยประการใดๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้หรือใช้วิธีการใดๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูลแก้ไขหรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบหรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจารย่อมก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของรัฐรวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชนสมควรกำหนดมาตรการเพื่อป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” พบว่าเป็นกรณีที่รัฐได้ตรากฎหมาย เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมายกรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น กฎหมายได้กำหนดอำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างกว้างขวาง ในการกระทำการอันมีผลเป็นการรुक้าสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกรณีที่ “มีเหตุอันควรเชื่อ” ได้ว่ามีการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้^{๑๕} ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมาย

^{๑๔} วรเจตน์ ภาคีรัตน์. “เงื่อนไขในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน; “มาตร” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ของกฎหมาย,” วารสารนิติศาสตร์. มิถุนายน 2543. หน้า 190-191

^{๑๕} พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา ๑๘

ได้กำหนดมาตรการที่เกินจำเป็นสำหรับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ทั้งนี้ เนื่องจากแม้ว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะสามารถกระทำได้อีกก็ตาม หากแต่รัฐจำเป็นต้องกำหนด มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยพิจารณาควบคู่กันไปกับ “หลักความได้สัดส่วน” ซึ่ง ประโยชน์สาธารณะจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใด อัน หมายความว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะต้องไม่กระทบต่อ “แก่นหรือสาระสำคัญ” ของสิทธิ นั้นกับการกำหนดบทลงโทษใดสำหรับการฝ่าฝืนข้อจำกัดนั้นประกอบกันซึ่งตามข้อเท็จจริงนี้ย่อมเป็นกรณีที่ รัฐจำเป็นต้องแสวงหามาตรการที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญสมดุลง กับ ประโยชน์สาธารณะที่มุ่งคุ้มครอง หากแต่การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจดำเนินการอันเป็นการ รุกล้ำต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยอาศัยเหตุเพียงมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้น จึงส่งผลให้เป็นมาตรการที่เกินจำเป็นอันก่อให้เกิดการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อันมี ผลกระทบต่อการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร (Free Flow of Information) และกระทบต่อการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน และกระทบต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่เป็น พื้นฐานของการรับรู้และนำไปสู่การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอันเป็นรากฐานของการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง และขัดแย้งกับแนวทางที่ศาลปกครองได้เคยพิจารณาในคำสั่งศาลปกครอง สูงสุดที่ ๑๔๗/๒๕๔๙ ที่ว่า “เมื่อยังไม่ได้วินิจฉัยของศาลถึงที่สุด สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎรที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยคุ้มครองจึงควรจะมีหลักประกันว่าจะไม่ถูกละเมิดโดยง่าย”

บทสรุป

หลักสิทธิมนุษยชน หลักประชาธิปไตยกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ติด ตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีใครสามารถมาพรากเอาออกไปจากตัวเราได้และการแสดงความคิดเห็นยังถูก รับรองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง การใช้เสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้มนุษย์ทุกคนสามารถที่จะพูดหรือแสดงออกใน สิ่งที่ตนเองคิดได้อย่างอิสระ เสรี การปิดกั้นการพูดหรือการแสดงความคิดเห็นอย่างไม่เหมาะสม ถือเป็น การกระทำที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นอย่างมาก ขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนทั้งที่ปรากฏในเอกสารระหว่าง ประเทศและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พบว่าต่างรองรับและให้ความคุ้มครองแก่ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนภายใต้เงื่อนไขบางประการ กล่าวคือกำหนดให้รัฐสามารถ จำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด อันได้แก่ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิ

เสรีภาพเกียรติยศชื่อเสียงสิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งจากข้อจำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นดังกล่าว จึง กล่าวได้ว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเสรีภาพที่ไม่ได้รับรองอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามผู้เขียนก็ยังคงยืนยันว่าการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือเรื่องสาธารณะเป็นเรื่องที่ดีที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง ทางการเมืองตรวจสอบฝ่ายบริหาร ทั้งนี้สังคมที่เป็นประชาธิปไตยจะเจริญงอกงามได้ต้องมาจากการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายรูปแบบ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย โดยผู้เขียนนั้นยึดถือหลัก “การมีอิสระที่จะกระทำสิ่งใดๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น”

บรรณานุกรม

หนังสือ

ธานีินทร์ กรัยวิเชียร, “ระบอบประชาธิปไตย”, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ สร, หน้า ๑.

บรรเจิด สิงคะเนติ, **หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์**, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๘), น.๑๙-๑๐

บุษอริ ยีหิมะ, **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๕

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชน เล่ม ๓ : ที่มาและนิติวิธี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม ๒๕๓๘. หน้า ๓๓๓

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. “เงื่อนไขในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน; “มาตร”ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎหมาย,” วารสารนิติศาสตร์. มิถุนายน ๒๕๔๓. หน้า ๑๙๐-๑๙๑

สมเกียรติ วันทะนะ, **อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย**, (นครปฐม : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมกำแพงแสน ๒๕๕๔), หน้า ๑๗๖

สมยศ เชื้อไทย, **กฎหมายมหาชนเบื้องต้น**, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), น.๑๕๕-๑๕๗

กฎหมาย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
- พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)